

ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО ТА ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА

Оксана Дуброва, асп. (Бердянськ)

ББК 83.3(7)+83.3.4Укр.

УДК 82.091:821.111(73)+821.161.2

Феномен архетипної пам'яті (на матеріалі поезій В. Вітмена та Б.-І. Антонича)

У статті розглянуто поетичну спадщину В. Вітмена та Б.-І. Антонича з урахуванням впливу архетипної пам'яті та доведено, що головною метою поетів було звернення до закодованих в архетипній пам'яті суспільства інваріантних моделей людського буття для побудови нової моделі існування людства в умовах духовної кризи.

Ключові слова: феномен пам'яті, архетипна пам'ять, архетип, символ, образ, традиція, людське буття, модифікація.

Oxana Dubrova. Phenomenon of Archetypal Memory (on the Material of Works by W. Whitman and B.-I. Antonych)

In the article the poetic inheritance by W. Whitman and B.-I. Antonych is considered with the account of archetypal memory influencing and it is marked that conscious poets' appeal to primitive archetypes and symbols was used for introduction of readers to the mythical reality sphere with the purpose of approaching of them to the most ancient traditions of the past, combination of modern experience with the experience of past generations exactly through archetypal memory; it is proved that the main aim by W. Whitman and B.-I. Antonych was addressing to the invariant models of human life coded in archetypal memory of society for the construction of new existence model of humanity in the conditions of spiritual crisis.

Key words: phenomenon of memory, archetypal memory, archetype, symbol, image, tradition, human life, modification.

Творчий розвиток В.Вітмена та Б.-І. Антонича припадав на період, коли людство перебувало у вкрай суперечливій і трагічній культурній, економічній та політичній ситуації, що

характеризувалася хворобливим і помилковим сприйняттям навколишньої дійсності. Тому головною метою творчості В. Вітмена та Б.-І. Антонича уважали відкриття принципово нових аспектів у розумінні природи, людини, її існування, взаємин із Всесвітом та середовищем, духовних вимірів та творчості, бо саме через художню творчість, поетичну підсвідомість, як зазначає Д.Скальська, «відбувається вихід в іншу реальність, де поєднується моральне та естетичне, емоції виступають способом подолання кризових ситуацій, а специфіка уяви та сприйняття виступають домінуючим об'єктом» [Скальська 2005: 10].

У сучасному літературознавстві відомо чимало наукових розвідок, присвячених аналізу творчої спадщини В. Вітмена (праці Н. Абієвої, М. Анастасьєва, Т. Венедиктової, В. Демецької, М. Мендельсона, Т. Михед, О. Старцева) та Б.-І. Антонича (праці Ю. Андруховича, Ю. Коваліва, В. Махна, О. Пономаренко, Е. Соловей, Л. Стефановської та ін.), проте запропонована нами тема ще не досліджувалася у компаративному аспекті, тому *актуальною* літературознавчою проблемою наразі є вивчення поетичного доробку досліджуваних авторів з урахуванням впливу архетипної пам'яті.

Мета статті полягає у дослідженні феномену архетипної пам'яті й аналізі архетипних образів, символів та топосів, що знайшли своє яскраве вираження у творчості В. Вітмена й Б.-І. Антонича; своєрідне прояснення і тлумачення американським та українським поетами різноманітних виявів архетипної пам'яті, спрямованих у площину людського існування.

Слід зауважити, що наразі наукова спільнота, зокрема М. Блок, С. Вигонський, Е. Дюркгейм, Н. Карпуніна, П. Нора, Я. Орон, М. Хальбвакс та ін., схиляється до думки про існування загальнолюдської підсвідомості. Найближчими до таких думок є уявлення К.Г.Юнга про «колективне підсвідоме». Проте у наш час цей термін набув величезної кількості синонімів – генетична пам'ять, родові уявлення, архаїчні прошарки психіки, первинні образи, міфологічна свідомість, історична ідентичність, архетипна пам'ять тощо.

Більшість учених вважає, що пам'ять як елемент людської діяльності тісно пов'язана з індивідами, які є учасниками цієї діяльності. Людині притаманна така пам'ять, що є результатом спілкування та її комунікативної діяльності, дозволяючи особистості жити спільно з іншими людьми. З одного боку, людина формує й організовує життя в індивідуальному просторі, а з другого – вона відчуває на собі постійний вплив суспільства, тобто пам'ять як фундаментальний елемент людської реальності є самостійним феноменом, що виступає механізмом трансляції суспільного досвіду. Багатоаспектний аналіз пам'яті доводить її складну структуру, що охоплює такі суттєві константи, як пригадування, забуття та архетип. Пригадування є закарбуванням у пам'яті станів, образів, подій, певних знань та досвіду, які завдяки архетипній пам'яті часто актуалізуються у теперішньому. У свою чергу забування є втратою того необхідного соціального знання, у результаті якого відбуваються зміни в існуючому житті суспільства, втратою його першопочаткового смислу.

Недарма В. Вашкевич зазначає, що «живою історичністю буття, животворним духом історії є пам'ять. Без пам'яті, яка поєднує в єдине смислове поле сенси минулих подій, матеріальні свідчення історії залишаються поза історичністю буття. Без розуміння цього феномену неможливо осягнути сутність історичної свідомості, її структуру і механізм впливу на людське буття» [Вашкевич 2009: 168]. Тому така важлива функція пам'яті – не забувати, і навіть більше, мати можливість повного оновлення, де «давньовідоме сполучається з новопобаченим у багатозарову єдність» [Гадамер 1988: 57 – 58], – стала об'єктом нашого дослідження, оскільки згадана функція знайшла оригінальну рецепцію у творчості В. Вітмена та Б.-І. Антонича.

Інтерес до вивчення феномену саме архетипної пам'яті пов'язаний з шерехом взаємопов'язаних обставин. Сучасна діяльність людства становить переплетіння різних реальностей, під час яких відбувається становлення власної художньої тематики, оновлення та модернізація художньої свідомості, презентація власної логіки існування, відродження та декодування архаїчних змістів, що робить можливим вести дослідження у цілком нових літературознавчих площинах.

Архетипна пам'ять при цьому виступає як берегиня різноманітних архаїчних змістів (культурних смислів та значень), яка у процесі взаємодії створює з них складну символічну картину сучасної художньої літератури. Це, у свою чергу, призводить до появи у художній літературі «реанімованих» та модернізованих архетипів та символічних рядів, що стало вельми актуальним та популярним наразі. А підвищений інтерес В. Вітмена та Б.-І. Антонича до архетипної пам'яті був обумовлений кризовим станом суспільства, в якому спостерігався розрив столітніх зв'язків, відрив від національних коренів, забуття традиційних цінностей. Криза сучасної їм художньої свідомості змусила поетів звернутися до соціально-історичного досвіду, транслятором якого і стала для них архетипна пам'ять.

Сучасне літературознавство звертається до розширеного значення архетипу та архетипної пам'яті через зв'язок із художньою літературою. Зближення останньої з архетипом є виправданим завдяки багаточисельним генетичним зв'язкам. Архетип, маючи ознаки трансцендентності, сам по собі безпосередньо не може бути присутнім у художніх творах. Він репрезентується архетипним образом, який, окрім незмінних естетичних прикмет, володіє певними індивідуальними характеристиками, що зберігаються в архетипній пам'яті.

Звернення В. Вітмена та Б.-І. Антонича до архетипів минулого є закономірним явищем, яке заслуговує на детальне вивчення. Воно пов'язане зі створенням цілісної картини людського буття, формуванням правильного його сприйняття, гармонійного співіснування з природою та навколишнім середовищем, що, у свою чергу, постійно збагачується досвідом предків, закодованим в архетипній пам'яті. Наприклад, солярні архетипні образи та символи відігравали важливу роль у формуванні поетичної свідомості В. Вітмена та Б.-І. Антонича. Сонце для них було життєдайною силою, символічним утіленням божественного. Глибинні корені цього символу відшукували митці у первісних уявленнях предків, відтак Б.-І. Антонич пише: «Сприймаю сонце, мов причастя, / Хмільним молінням і стрільчастим. / Хай сонце – прабог всіх релігій – / Золотопере й життєсієне, / Благословить мій дим крилатий» [Антонич 2003: 264].

У творчості українського митця спостерігаємо активну присутність та своєрідну інтерпретацію солярних образів, мотивів, алюзій практично у кожному вірші. Б.-І. Антонича взагалі можна назвати «сонцепоклонником», бо сам поет стверджував, що він – «п'яний дівчак із сонцем у кишені» [Антонич 2003: 81], який «сонцеві життя продавши / за сто червінців божевілля, / захоплений поганин завжди, / поет весняного похмілля» [Антонич 2003: 84], народжений «під вільхами і сонцем» [Антонич 2003: 185]. В. Войтович уважає, що це насамперед пов'язано з тим, що в українській міфології сакралізація Сонця, як і «в багатьох хліборобських народів, особливо помітна, навіть після прийняття християнства, в залишках язичницьких вірувань і в різних календарно-обрядових дійствах, пов'язаних з осіннім і весняним рівноденням та зимовим і літнім сонцестоянням» [Войтович 2002: 495].

Солярну символіку в українців мав хліб, округлі предмети, що знайшло яскраве відображення у ліриці Б.-І. Антонича («червоним сонця веретеном / закрутить молоде хлоп'я» [Антонич 2003: 101], «свячене сонце в короваю» [Антонич 2003: 103], «ось ранок синім возом їде / і сонця сніп в село везе» [Антонич 2003: 104], «стіл ясеновий, на столі / слов'янський дзбан, у дзбані сонце» [Антонич 2003: 105]). Він звертався до Сонця, надаючи йому то часових ознак («Кружалом сонце покотилось / назустріч місяцеві й тьмі» [Антонич 2003: 93]), то підсилював образ світила порівнянням («Як ватра, сонце догоріло, / по жаром очі обпекло» [Антонич 2003: 93]), а то використовував як складну метафору («Сонце з батоном проміння вогняний погонич» [Антонич 2003: 67], «Солом'яні, руді, мутні краски / вже осінь пензлем сонця по городі / розкидує...» [Антонич 2003: 49]). Відтак солярні мотиви, образи й топоси, їх символіка, що беруть початок у міфології та християнській традиції, вдало синтезуючись у творчості Б.-І. Антонича («Ходить сонце у крисані, / спить слов'янськеє Дитя. / Їдуть сани, плаче Пані, / снігом стелиться життя» [Антонич 2003: 105]), творять серцевину його поезики.

Сонце як джерело життя та тепла на землі – провідний образ у поетичному доробку В. Вітмена («Сяй, Сонце! Сяй! / Теплом своїм нас зігрій!» [Уїтмен 1969: 95]). Архетипний образ

Сонця у творах митця завжди мав позитивну емоційну експресію, яка підкреслювала красу та довершеність простих людей («Бороди у юнаків виблискують, довге волосся намокло..., / Юнаки на хвилях лежать, животами до сонця біліють...») [Уїтмен 1969: 28], «Сонце лягає на чорні лискучі кучері й вуса, на чорні руки / та ноги, довершені й прекрасні» [Уїтмен 1969: 29]). Сонце для американського поета було тим необхідним атрибутом пейзажу, на тлі якого розгорталося життя його ліричного героя («Коли я йшов уздовж берега моря і, роздягнувшись, купався, / сміючись від холодної води, і побачив, як / сходить сонце... / О, тоді кожен вдих був смачніший і солодший...») [Уїтмен 1969: 55]).

Свою «всесмічність» та «всемасштабність» В. Вітмен часто озвучував за допомогою лунарного архетипного образу – образу Місяця: «Лечу з довгохвостими метеоритами, розкидаючи, як і вони, полум'яні кулі, / Тримаю місяця – тонкосерпну дитину, а він тримає у череві власну матір, / Бешкетую, гуляю, сподіваюсь, люблю, оглядаюсь, / Відпливаю і знов напливаю, з'явлюсь і знову зникаю, / День і ніч я на цих шляхах» [Уїтмен 1969: 36 – 37].

Тож солярні образи поетів сягають глибинної пам'яті предків, яка, на заувагу Н. Радіонової, становить «своєрідний повітряний стрижень, що єднає сучасне з минулим» [Радіонова 2000] і завдяки чому їх творчість набуває цілісності і самотності. Кристалізуючись крізь народно-міфологічну призму, провідні образи-символи – Сонця та Місяця – у ліриці В. Вітмена та Б.-І. Антонича піднімали з глибин національної свідомості й відроджували такі архетипи, що допомагали суспільству знайти вірний шлях для розвитку та існування.

Архетип Землі також став наскрізним у творчості як В. Вітмена, так і Б.-І. Антонича. Поети вірили, що, глибоко розуміючи Землю, природу, їх закони та відносини з навколишнім світом, перейнявши у природи, у «молодших родичів» норми моралі та гармонійного співіснування, можна відродити духовну та культурну міць народу. Український митець увесь час намагався «читати» заковані знаки Землі, своєрідно тлумачачи їх у своїх віршах: «Землі закриту книжку в обгортці синій неба / з дрижанням від напруги руками розгорну. / Під бачення серпами падуть ниць мряки стебла, / і світла сніп

розвиднить кімнату днів курну» [Антонич 2003: 71]. Для В. Вітмена Земля й природа у цілому стали своєрідним стрижнем, основою не лише всього живого, а й тих знань та мудрості, що закарбовані у кожному камінці, стеблині, пташині чи тварині: «Земля не набридне ніколи, / На перший погляд груба земля, незрозуміла й німа на перший / Погляд, Природа груба й німа, / Та не ремствуй, а далі йди, там заховані є дива, / Заприсягаюсь тобі, там є невимовні дива» [Уїтмен 1969: 72].

Модифікацією архетипу Землі у творчості американського поета виступає *образ шляху*, на якому відбувається перевірка людини на «справжність», досконалість, де кожен мандрівник усотує досвід минулих поколінь, що пройшли цей шлях і залишили по собі слід: «В дорозі ти знайдеш те, що не набридне ніколи» [Уїтмен 1969: 71]. Хронотоп дороги, шляху зустрічається й у багатьох поезіях Б.-І. Антонича. Для нього дорога є дорогою життя, яку кожна людина обирає сама, проте цей вибір залежить від того, як людина розуміє своє призначення на Землі, та від того, у який спосіб вона сприймає ті символи та образи, що дісталися їй у спадок від предків: «Горбами та низами йдуть дороги, / схвильована морських поверхня грив – / це крізь життя змагання шлях пологий» [Антонич 2003: 43].

Заклик до постійного руху, до мандрів, до пригод знаходимо у «Пісні про широкий шлях» В. Вітмена («Ходім! Хто б ти не був, мандруй зі мною!», «Ходім! Візьмемо волю, свободу, землю, стихію, / Міць, непокору, бадьорість, гідність, цікавість...»), «Ходім! За звитяжними Мандрівниками, стати самому таким!» [Уїтмен 1969: 71 – 73]) та «Пісні бадьорих бродяг» Б.-І. Антонича («В дорогу! Щоб лиш сонце нам світило, / щоб ясен круг горів нам угорі. / О ти, шляхів безкраїх дивна сила, / що маниш нас в своїй мінливій грі» [Антонич 2003: 72]), які перегукуються не лише закликом до свободи та непокори, а й покликом та бажанням зрозуміти «заплутане природи тіло» [Антонич 2003: 72], відірватися від сірих, заплутаних «буденних хвиль», що охопили людство, сміливо поглянути та зануритися у вільний предковичний безкрай без меж і стін, які тиснули на митців культурним, духовним та політичним тягарем. Тому В. Вітмен писав: «Ходім! Від усіх приписів! / Від ваших приписів, тупі матеріалісти – попи» [Уїтмен 1969: 72]. Б.-І. Антонич свого

часу продовжив: «Упитись далі подихом так мило, / Геть суми, думи кинути старі! / Вітрами поле душі нам обмило, / а пісню підказали комарі. / Складаєм дні в яскравих айстрів клумби, / нових Америк щастя ми Колумби» [Антонич 2003: 72].

З-поміж згаданих архетипних образів вагоме місце займає й архетип Води. Водяна стихія була близька обом авторам, які через «водяні» архетипні образи досить вдало виражали ідею субстанційної єдності духовного Бога і світу різноманітних матеріальних проявів. Якщо Земля для митців була сталою одиницею, центром, основою, підвалиною світу й атрибуту її часто залишалися в їх поезії незмінними, то «стихія водного простору» у поетових візіях, на думку Т. Венедиктової, «мала досить тривкий еволюційний розвиток» [Венедиктова 2003: 13]. В охудожнених варіантах архетип Води в поетиці В. Вітмена та Б.-І. Антонича постав як символ мінливості, плинності, безмежжя, і водночас, оновлення та динамізму; носій енергії первісного світла, що, на думку Л. Тарнашинської, «символізує й товщу віків, й дихотомічний процес руйнації старого й оновлення» [Тарнашинська 2008: 313]. Через стихію Води поети намагалися збагнути закони руху, сенс людського буття. Вода стала для них носієм та передавачем інформації нації – «інтегральною особою, психоінформаційною системою, мезокосмом» (С. Андрусів) [Андрусів 2000: 22]. Отож у поетичному доробку митців стихія Води постає як багатоплановий архетипний комплекс, що знаходить своє ізоморфне вираження в архетипних образах джерела, річки, моря, океану, дощу, хвиль, з'являючись у художній канві твору саме тоді, коли герой потребує оновлення й очищення своєї духовної та душевної суті, оскільки саме через архетипні образи, як стверджує Л. Тарнашинська, дістаємо своєрідні «відбитки пам'яті» у вигляді художніх образів» [Тарнашинська 2008: 265]. Тому твори обох поетів акумулюють у собі безліч так званих «водяних» метафор, націлених на змістове посилення символічності образів в діапазоні архетипу.

Особливо яскраво зреалізовані модифіковані образи водної стихії у творчості саме американського поета, народженого на березі океану і для якого безмежні піщані узбережжя, в які ритмічно вдарялася океанська хвиля, стали першими глибокими життєвими враженнями, досвідом митця.

В. Вітмен підкреслював, що саме океану він зобов'язаний і оригінальним баченням світу, й даром такої ж неповторної поетичної мови. Відомий дослідник творчості поета Р. Асселіно назвав «Листя трави» «апофеозом води». І якщо у Антоничевій поезії архетипний символ ріки постає у вигляді комплексу Харона (репрезентованого образом мосту, який сполучає посеїбччя з потойбіччям, як у незавершеному романі «На другому березі», що зреалізовується у вигляді символічного переходу в позареальний світ), то для В. Вітмена звичне подолання роз'єднаності двох берегів, яке він тисячі разів робив у своєму житті, набуває природньо-символічного значення – саме у такий спосіб людина, її душа та природа сповідуються одна одній.

Американський та український поети створили значну кількість морських поезій («Балада про тінь капітана», «Ідеал», «Голос моря», «Океанія, або В долинах морських левів» Б.-І. Антонича; «На Бруклінському поромі», «Гордовита музика бурі», «Глухий, грубий голос бунтівного моря», «На березі морському уночі», «На березі нічним я сам» В. Вітмена), які за своєю логікою та психологією головних героїв дуже різняться. Б.-І. Антонич у «Баладі про тінь капітана», поряд із безстрашним ліричним героєм, «приборкувачем морської стихії» (насамперед мається на увазі «приборкувач» моря підсвідомості, бо саме морська стихія, за Б.-І. Антоничем, є уособленням останньої), виразно змальовує не менш вагомий «архетип Тіні» [Бетко 2003: 307], що підпорядковує собі свідоме й підсвідоме головного героя, тому зустріч з власною Тінню призводить до смерті його Персони.

Тотожні мотиви та подібну психологічну проблематику прослідковуємо і в наступному творі українського поета «Ідеал», де акумулюються ті ж самі образи-символи: безмежний простір океану, сміливі моряки, які намагаються знайти скарби, але ці скарби, «як і вся система вартостей архетипу Персони, насправді є фікцією, оманюю для тих, котрі у духовній сліпоті, ще не пройшовши шляху психологічної інтеграції, нерозважливо посягнули на таємниці незнаного, кинулися в океан підсвідомості, та не перемогли його й безславно загинули, нічого не здобувши» [Бетко 2003: 308]: «...Горять моряцькі очі у завязтті, / жага бушує в душах буйно й баско... / ...Нараз

вдаряють у підводні скелі, / щасливі, бо в незнанні гинуть хмелі:
/ на острові пустелі лиш – пісок» [Антонич 2003: 61].

Для В. Вітмена океан, хоча здебільшого й представлений, як і у Б.-І. Антонича, вільною, бурхливою, неприборкуваною стихією, що єднає творчу, бунтівну особистість автора з нею («Ми океани обидва, я такий, як ти, / Наш гомінливий докір схожий, ми вернемо бруд і пісок / і не знаєм чому, / ці шматки означають і тебе, і мене, і усіх...» [Уйтмен 1969: 103]), носить абсолютно протилежне значення. У поезії «Гордовита музика бурі» море хоч і «співає» пісню смерті, але вона є уособленням останнього шляху повернення людини до гармонії, немає в пісні моря розпачу та безнадійності, море виступає єднальною ланкою матеріальних та духовних площин людського буття, колискою людства, материнською стихією, берегиною всіх жалів та радощів людства, що оновлює й викликає до життя людей нової генерації, синтезуючи у собі досвід усіх минулих поколінь.

У вірші «Корабель Лібертад», що не ввійшов до збірки «Листя трави», В. Вітмен створив могутній образ «корабля свободи», який торує собі шлях у бурю. Цей корабель символізує надії всього світу на краще життя, є уособленням «корабля людства, корабля віків», гімном на честь самого життя. Ліричний герой В.Вітмена завжди радіє бурі, завиванню хвиль, випробуванню, що постає перед героєм і відповідає бунтівній сутності самого автора, бо саме через загальне в творчості американського митця розкривається особисте, інтимно-ліричне.

Отож В. Вітмен та Б.-І. Антонич використовували прадавні архетипи та символи для введення читача у сферу міфічної реальності з метою наближення його до споконвічних традицій минулого, поєднання сучасного досвіду з досвідом минулих поколінь саме через архетипну пам'ять. Тенденція до «реанімації» архетипної пам'яті та використання оновлених архетипів у творчості поетів пов'язана з такими актуальними естетичними проблемами, як побудова цілісної картини світобуття та віднаходження гармонійних законів співіснування людини з навколишнім середовищем, Всесвітом. Метою митців була не проста художня імітація архаїчних форм та змістів, а звернення до закодованих у архетипній пам'яті суспільства

інваріантних моделей людського буття, тому В. Вітмен та Б.-І. Антонич використовували архетипну пам'ять не для реставрації минулого, а для побудови нової «правильної» моделі існування людства в майбутньому в умовах духовної кризи.

Література: *Андрусів 2000:* – Андрусів С. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років ХХ століття. – Л.: Львівський національний університет ім. І.Франка; Джура. – 2000. – 340 с. *Антонич 2003:* – Антонич Б.-І. Велика гармонія: (Модерністична поезія ХХ ст.) – К.: Веселка, 2003. – 305 с. *Бетко 2003:* – Бетко І. Лірика Б.-І. Антонича в дзеркалі аналітичної психології К. Г. Юнга // Матеріали V Конгресу Міжнародної асоціації українців: Літературознавство / Упор. В. Антофійчук. – Чернівці, 2003. – Кн. 2. – С. 306 – 311. *Вашкевич 2009:* – Вашкевич В. М. Феномен історичної пам'яті / Віктор Вашкевич // Гілея (Науковий вісник): Збірник наукових праць. – К., 2009. – С. 168 – 175. *Венедиктова 2003:* Венедиктова Т. Д. Уолт Уйтмен // История литературы США. – М., 2003. – Т. IV. – С. 74 – 149. *Войтович 2002:*– Войтович В. Українська міфологія.– К.: Либідь, 2002. – 664 с. *Гадамер 1988:* – Гадамер Х. – Г. Истина и метод. Основы философской герменевтики. – М.: Прогресс, 1988. – 704 с. *Радіонова 2000:* – Радіонова Н. В. Філософсько-антропологічні інтенції творчості М. В. Гоголя: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури» / Н. В. Радіонова. – К., 2000. – 19 с. //http://www.lib.ua-ru.net/inode/6502.html. *Скальська 2005:* – Скальська Д. М. Естетичні виміри філософсько-антропологічних вчень ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.08 «Естетика» / Д. М. Скальська. – К., 2005. – 30 с. //http://www.lib.ua-ru.net/inode/7238.html. *Тарнашинська 2008:* *Тарнашинська 2008:* – Тарнашинська Л. Презумпція доцільності: Абрис сучасної літературознавчої концептології. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. – 534 с. *Уйтмен 1969:* – Уйтмен У. Листя трави. – К.: Дніпро, 1969. – 150 с.

Оксана Дуброва. Феномен архетипической памяти (на материале творчества У. Уйтмена и Б.-И. Антонича)

В статье исследуется поэтическое наследие У. Уитмена и Б.-И. Антонича с учетом влияния архетипической памяти и указано, что осознанное обращение поэтов к первобытным архетипам и символам было направлено на введение читателя в сферу мифической реальности с целью приобщения его к архаическим традициям прошлого, сочетание современного опыта с опытом прошедших поколений именно через призму архетипической памяти; доказано, что главной целью У. Уитмена и Б.-И. Антонича было обращение к закодированным в архетипической памяти общества инвариантным моделям человеческого бытия для построения новой модели существования человечества в условиях духовного кризиса.

Ключевые слова: феномен памяти, архетипическая память, архетип, символ, образ, традиция, человеческое бытие, модификация.

Олена Дудар, викл. (Тернопіль)

УДК 82.091

ББК 821.112.2-2.

Концепт текстової інтерференції у дискурсі соціально-психологічних романів «Сестри Річинські» Ірини Вільде та «Оплот» Теодора Драйзера

У статті розглядаються особливості наративу соціально-психологічних романів «Сестри Річинські» Ірини Вільде та «Оплот» Теодора Драйзера. Увага акцентується на явищі текстової інтерференції. Виявлено новаторство письменників у наративі романів.

Ключові слова: наратив, інтерференція, соціально-психологічний роман, внутрішній монолог, вставна конструкція.

Dudar Olena. Concept of Interference in the Discourse of Social-Psychological Novels "Richynsky Sisters" by Iryna Vilde and "The Bulwark" by Theodore Dreiser.